

Výslech jako dialog

Interrogation as dialogue

DAVID TEXTL¹

Abstrakt

Předkládaný článek se zabývá výslechem jako jedním z nejdůležitějších instrumentů kriminalistické taktiky a zároveň jedním z nejhodněji užívaných důkazních prostředků v trestním řízení. Výslech je velmi individuální disciplína, nelze pro něj stanovit jednotný postup, neboť se taktika jeho vedení liší s ohledem na mnohé faktory. V tomto článku se zaměřím především na dialogickou část výslechu, který je třeba vždy vnímat jako vzájemnou interakci vyslýchaného a vyslýchajícího. Budu se věnovat otázkám taktiky výslechu osob v rozličném procesním postavení, a to právě ve fázi dialogu. Nastíním také některá řešení možných problematických situací.

Klíčová slova

výslech, kriminalistika, trestní právo, dialogická fáze výslechu

Abstract

The presented article deals with interrogation as one of the most important instruments of criminal tactics and at the same time one of the most widely used means of evidence in criminal proceedings. Interrogation is a very individual discipline, it is not possible to establish a uniform procedure for it, as the tactics of conducting it differ with regard to many factors. In this article, I will focus primarily on the dialogic part of the interrogation, which must always be perceived as a mutual interaction between the interrogated and the interrogator. I will focus on the questions of the tactics of questioning persons in different procedural positions, namely in the dialogue phase. I will also outline some solutions to possible problematic situations.

Key words

interrogation, criminology, criminal law, dialogical phase of interrogation

DOI

<http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/1-06>

Úvod

Výslech je jednou ze základních metod umožňujících zjistit skutečnosti důležité pro trestní řízení, neboť jeho prostřednictvím získáváme informace od osob, které mohou mít přímo či nepřímo získané poznatky k prošetřované trestní věci. Mnohdy se však stává,

¹ Mgr. Bc. David Textl, LL. M., Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

že tyto osoby nechtějí z různých důvodů s policejním orgánem spolupracovat či si samy neuvědomují, že mohou disponovat cennými informacemi nebo si samy nedokáží tyto skutečnosti vybavit či si neuvědomují jejich důležitost.

Právě z tohoto (a zároveň však nejen z tohoto) důvodu velice záleží na tom, aby byl výslech proveden kvalitně a byl od počátku vhodnými prostředky směřován k jeho cíli. Pro vedení výslechu platí mnoho různých pravidel, ať již v rovině právní, kdy zákon uvádí jisté mantinely, v nichž se musí vyslyšající pohybovat, tak i v rovině kriminalistické, kdy je třeba si uvědomovat, že výslech je sice procesním úkonem v rámci trestního řízení, ale zároveň jde především o kriminalistickou metodu a dá se říci, že v zásadě celá problematika taktiky vedení výslechu vychází právě z kriminalistiky.

Následující článek se zaměří právě na taktiku vedení výslechu a překonávání jeho nesnází. Věnovat se budu především fázi dialogu, kdy dochází k jakési „vzájemné konverzaci“ mezi vyslyšaným a vyslyšajícím, přičemž by tento rozhovor měl stále směřovat k cíli výslechu, tedy ke zjištění skutečností důležitých pro danou trestní věc.

Věnovat se budu především taktice vedení výslechu z pohledu policejního orgánu, a to z více důvodů. Jedním z nich je, že sám v rámci policejního orgánu působím². Rovněž je podstatné to, že je to právě policejní orgán, kdo primárně zjišťuje skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo ke spáchání trestného činu a jeho úkolem je odhalit jeho pachatele. Tohoto cíle prakticky nelze dosáhnout bez výslechu různých osob, ať už svědků, poškozených či osob prověřovaných. Právě v těchto chvílích se tak v praktické rovině činnosti policejního orgánu projevují teoretické poznatky z oblasti taktiky výslechu, s jejichž pomocí je možné překonávat mnohá úskalí tohoto složitého, avšak zcela zásadního procesního úkonu.

Cílem předkládaného článku bude vymezit podstatu výslechu, zaměřím se na jeho taktiku, a to především ve fázi tzv. dialogu. V souvislosti s tím se pak pokusím vymezit možné problematické body a nastíním jejich případná řešení. Do textu se budu také snažit promítnout své praktické zkušenosti s prováděním výslechu osob v rámci činnosti policejního orgánu.

Výslech jako kriminalisticko-taktická metoda

Výslech je jednou ze základních kriminalisticko-taktických metod, přičemž se zároveň jedná i o jeden z nejčastěji užívaných důkazních prostředků v rámci trestního řízení. Prostřednictvím výslechu dochází oživení (vyvolání) paměťové stopy a zároveň k jejímu procesně použitelnému zachycení, a to nejčastěji ve formě protokolu o výpovědi ať již svědka či obviněného. Pokud byl zmíněn pojem paměťové stopy, považuji za vhodné na tomto místě předestřít definici tohoto pojmu, přičemž je možno se přidržet té, kterou nabízí Konrád. Ten uvádí, že „*Kriminalistika vymezuje paměťovou stopu jako odraz*

2 Autor tohoto článku působí jako vyšetřovatel Služby kriminální policie a vyšetřování na Odboru obecné kriminality.

objektivní reality ve vědomí člověka, který vznikl nebo se zformoval v příčinné souvislosti s kriminalisticky významnou událostí.³

Paměťová stopa má pro kriminalistiku a pro celé dokazování nezastupitelný význam, neboť právě na jejím základě (a to právě prostřednictvím výslechu) mohou orgány činné v trestním řízení^{4,5} poznávat skutečnosti, ke kterým došlo v minulosti a které jsou relevantní pro šetřenou trestní věc a umožňují jim utvoření představy o těchto událostech, čímž je zjišťován skutkový stav.^{6,7}

Výslech jakožto důkazní prostředek má pro trestní řízení téměř nezastupitelnou úlohu a ad absurdum lze konstatovat, že ani nelze vést trestní řízení, ve kterém by nebyl nikdo vyslechnut. Takovým postupem by totiž mimo jiné došlo k porušení práva na spravedlivý proces vyplývajícího z čl. 36 Listiny základních práv a svobod, neboť každý má právo se vyjádřit k tomu, co je mu kladeno za vinu. Z toho lze dovodit, že před přechodem trestního řízení ze stádia přípravného řízení do stádia řízení před soudem musí být vždy vyslechnut alespoň prověřovaný, jak to ostatně stanoví obligatorně i trestní řád.

Jak již bylo řečeno, prostřednictvím výslechu jsou od různých osob zjišťovány skutečnosti mající (větší či menší) relevanci k šetřené trestní věci. Je logické, že výslechu jsou v průběhu trestního řízení podrobovány osoby v rozličnými zájmy a motivacemi, což je respektováno jak v rovině legislativní, tak i v rovině kriminalisticko-taktické.

Pokud jde o rovinu legislativní, můžeme rozlišovat různé druhy výslechu ve vztahu k procesnímu postavení vyslychané osoby. Půjde tak především o výslech svědka, poškozeného, podezřelého (pokud je ve věci vedeno tzv. zkrácené přípravné řízení), obviněného či znalce. Specifické postavení pak má i výslech prováděný při podání vysvětlení v souladu s § 158 tr. řádu nebo § 61 zákona o Policii ČR.⁸ Pro podání vysvětlení je sice stanovena pouze jedna forma s přihlédnutím k tomu, zda se provádí v režimu trestního řádu nebo v režimu zákona o Policii, avšak zájmy a motivace osob podávajících vysvětlení jsou opět různorodé a je možné zde nalézt korelaci s procesním postavením vyslychaných osob tak, jak bylo nastíněno výše, především pak půjde o situace, kdy v počátečních fázích prověřování podává vysvětlení osoba, která je v procesním postavení poškozeného nebo která bude v pozdějších fázích a stádiích trestního řízení vystupovat jako svědek.

V kontextu tohoto článku je pak velmi důležitá rovněž rovina kriminalisticko-taktická, kdy lze velmi zjednodušeně říci, že se v této oblasti snaží kriminalistická teorie překládat určité „návod“ pro praxi právě s ohledem na to, v jakém procením postavení se ta která vyslychaná osoba nachází, čemuž zpravidla korespondují i její zájmy, úmysly a míra ochoty

3 KONRÁD, Z., PORADA, V. STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2021. s. 56.

4 K tomu srov. § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), dále jen „tr. řád“ nebo „TrŘ“.

5 Dále též „OČTŘ“.

6 Pro náležitá konkrétní rozhodnutí OČTŘ má být zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

7 K tomu srov. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, s. 160.

8 Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, dále jen „zákon o Policii“ nebo „ZPČR“.

spolupráce s vyslychajícím. Kriminalistika v této oblasti rovněž vychází do značné míry i z poznatků další příbuzné vědní disciplíny, a to (forenzní) psychologie. Psychologické poznatky napomáhají v „ušití“ taktiky výslechu „na míru“ ve vztahu ke konkrétní osobě vyslychaného, resp. alespoň ve vztahu k jeho specifickému procesnímu postavení, se kterým je spojena i určitá predikce jeho chování a jeho motivací.

Z pohledu taktiky výslechu, tedy s návazností na kriminalistické poznatky, lze obecně rozlišovat tři skupiny vyslychaných osob, a to podle jejich procesního postavení.

Zároveň je zřejmé, že procesní postavení vyslychaných osob není a ani nemůže být jediným kritériem pro dělení výsledků, naopak těchto kritérií je celá řada. Mimo procesní postavení vyslychaných osob tak může mít vliv na klasifikaci i to, zda se jedná o osobu spolupracující s policejním orgánem či nikoli, o osobu, která získala informace o prověřované trestní věci přímo či zprostředkovaně, o osobu, která je při výslechu motivována svými vlastními zájmy nebo zájmy jiného apod.

Dále je pak třeba uplatňovat zvláštní taktiku výslechu i ve vztahu ke specifickému postavení některých vyslychaných, a to například s ohledem na to, jestli se jedná o osobu poškozeného, kterou je možno zahrnout do kategorie tzv. zvlášť zranitelných obětí⁹, dále jestli se jedná o osobu pod vlivem alkoholu nebo jiných omamných a psychotropních látek, osobu hospitalizovanou¹⁰ či naopak zda se jedná o dítě apod.

Ze všeho výše uvedeného pak vyplývá, že každý výslech je v určitém ohledu něčím specifický a vždy vyžaduje individuální přístup. I přes to je však možné vymezit pravidla obecnějšího charakteru pro vedení různých typů výslechu, a to například při respektování dělení uvedeného výše. Není v možnostech tohoto článku předložit všeobíhající výklad ke specifickým výslechu jednotlivých skupin vyslychaných, zaměřím se však detailněji na dialogickou část výslechu, na to, kdy a jak klást vyslychanému otázky, jak reagovat na jeho odpovědi či kdy a případně zda vůbec vyslychanému předkládat různé získané důkazy apod. I v rámci odpovědí na nastíněné otázky však budu přihlížet i ke specifickým různých skupin vyslychaných osob.

Stádia výslechu

Výslech je velmi složitý úkon s vysokou mírou důležitosti, proto je třeba klást značný důraz na kvalitu provedení tohoto úkonu. Zpravidla by měl být výslech také prováděn tak, aby nemusel být opakován. Samozřejmě mohou nastat situace, kdy bude již jednou vyslychnutá osoba opětovně vypovídat, avšak mělo by to být pouze v souvislosti se změnou procesního postavení nebo fáze či stádia trestního řízení¹¹ nebo v případě,

9 K tomu srov. zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

10 K problematice výslechu hospitalizovaných srov. článek autora TEXL, D. Vedení výslechu osob hospitalizovaných ve zdravotnickém zařízení. In Eduard Bruna, Jiří Straus (eds.). *Trestněprávní a kriminalistické aspekty dokazování 2021*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. S. 303-312.

11 Srov. např. podání vysvětlení v rámci prověřování a výslech svědka v rámci vyšetřování nebo v rámci stádia řízení před soudem.

že budou zjištěny nové skutečnosti, které nebyly předmětem původního výsledku. Rozhodně by se však nemělo stávat to, že osoba bude opětovně vyslýchána ke stejnému předmětu výsledku jen z toho důvodu, že původní výsledek nebyl proveden kvalitně a vyslýchající například opomněl některé otázky apod.

Z výše uvedeného je zřejmé, že samotnému provedení výsledku by měla předcházet jeho důkladná příprava. Jedná se o jednu z komponent celku označovaného jako výsledek, kdy v tomto smyslu lze hovořit o přípravě výsledku, která je členěna na analytickou a syntetickou fázi, dále pak jde o samotný výsledek a v závěru o jeho vyhodnocení a vyvození poznatků získaných jeho prostřednictvím, které mohou pro další části trestního řízení sloužit jako důkaz, případně alespoň jako indicie.

Ač se může zdát, že v případě výsledku je ze všeho nejdůležitější samotná taktika jeho provádění, nelze opomenout ani jeho přípravu, která je klíčem k jeho následnému úspěšnému provedení. Příprava výsledku slouží především k tomu, aby bylo minimalizováno riziko nepředvídaných událostí a reakcí vyslýchávaného v jeho průběhu. Členění fází přípravy výsledku se mezi různými autory liší, podstata však zůstává zachována. Například Konrád hovoří o přípravě obsahové, organizační a materiální, kdy tyto následně ještě dále kategorizuje.¹² Pokud bychom se chtěli inspirovat u slovenských kolegů, pak například Šimovček předkládá shodné složky přípravy výsledku jako dříve jmenovaný Konrád, avšak k nim přidává ještě složku personální přípravy.¹³ Také je možné se inspirovat v zahraničí. Tak například autorská dvojice Gordon a Fleisher sice přímo nehovoří o jednotlivých komponentách přípravy výsledku, avšak předkládají sérii otázek, které by si měl vyslýchající v průběhu přípravy zodpovědět. Jedná se o následující otázky:

- Koho je třeba vyslechnout a v jakém pořadí?
- Proč je výpověď konkrétního vyslýchávaného důležitá?
- Jaké informace mohou být získány?
- Má být vyslýchán vyslechnut ihned nebo bude přínosnější provést jeho výsledek až poté, co budou získány další důležité informace pro šetřený případ?^{14, 15}

Pokud byla provedena kvalitní příprava, lze přistoupit k jeho samotnému uskutečnění. I v rámci samotného provádění výsledku lze rozeznávat různé fáze, což je ostatně i samotnou podstatou tohoto příspěvku. Pokud se přidržíme obecných závěrů kriminalistické literatury, lze rozeznávat především fázi monologu a fázi dialogu. Na tomto místě chci však podotknout, že se jedná o značně zjednodušené schéma a že rozdělení jednotlivých fází výsledku může být mnohem detailnější a složitější. Své vlastní náměty k této otázce pak předložím v nadcházející části článku.

Po provedení výsledku by pak mělo následovat jeho náležité vyhodnocení, kdy by se měl vyslýchající zaměřit především na to, zda byl naplněn stanovený cíl výsledku, zda byly

12 K tomu blíže srov. KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Op. cit., s. 60.

13 ŠIMOVIČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Bratislava: IURA EDITION, 2001. S. 227.

14 GORDON, N. J., FLEISHER, W. L. *Effective interviewing and interrogation techniques*. London: Academic Press Elsevier, 2019. S. 209.

15 Přeloženo autorem článku.

zjištěny nové skutečnosti nebo byly potvrzeny ty stávající, zda výpověď koresponduje ostatním důkazům a zjištěným skutečnostem apod. Také by mělo být vyhodnoceno, zda lze předpokládat, že se výpověď zakládá na pravdě či nikoliv a zda bude případně nutné výslech opakovat nebo jej doplnit.

Ve svém souhrnu pak mají všechny jednotlivé složky napomoci k jeho co nejkvalitnějšímu provedení, neboť jak již bylo vícekrát uvedeno, jedná se o jeden z nejdůležitějších důkazních prostředků v rámci trestního řízení, jejichž prostřednictvím se lze dobrat objektivní pravdy.

Specifika dialogické fáze výslechu

Již v předchozí části tohoto textu bylo uvedeno, že odborná kriminalistická literatura obecně pracuje s dvěma fázemi výslechu, a to fází monologu a fází dialogu. Jelikož se s problematikou výslechu sám v praxi setkávám a často jej sám i provádím, nemohu s tímto jednoduchým schematickým rozdělením zcela souhlasit. Věc je naopak mnohem složitější, neboť je v první řadě třeba si uvědomit, že v případě výslechu jde především o vzájemnou interakci dvou osob – vyslychajícího a vyslychaného. V tomto vztahu se pak projevují mnohé faktory, jako je například procesní postavení vyslychaného a jeho zájem v rámci vedeného trestního řízení, dále psychický a zdravotní stav vyslychaného, případně i vyslychajícího, možný vliv může mít také pohlaví vyslychaného či vyslychajícího, jeho věk či jeho názory a postoje. Ač se jedná o pouze příkladný výčet, který by bylo velmi snadné ještě rozšířit, jsem toho názoru, že dostatečně demonstuje to, jak složitou disciplínou je právě výslech.

Úvodem tohoto textu byly předloženy mnohé definice výslechu a také bylo vymezeno to, co je jeho cílem. Jak lze však v praxi rozeznat, kdy se jedná o pouhý rozhovor a kdy už jde o výslech? Jsem toho názoru, že je třeba zvažovat především tato kritéria:

- zda je hovořeno s někým, kdo může disponovat informacemi relevantními pro šetřenou trestní věc,
- zda je rozhovor jednou stranou určitým způsobem „moderován“,
- zda je předem znám cíl rozhovoru, tj. jaký okruh informací má být získán,
- zda je jednou ze stran osoba reprezentující některý z orgánů činných v trestním řízení a
- zda je naplněna některá ze zákonem předvídaných forem pro takový rozhovor.

Pokud si na všechny výše položené otázky odpovíme kladně, lze učinit závěr o tom, že se jedná o výslech. Jsem si vědom toho, že takovéto pojetí je značně zjednodušené, přesto se může jednat o přínosné vodítko pro praxi.

Co se týče jednotlivých „složek“ samotného provádění výslechu, jsem schopen jich identifikovat až sedm. Pravdou je, že některé se mohou různě prolínat, k některým nemusí vždy dojít a u některých lze polemizovat o tom, zda se skutečně jedná o samotný výslech nebo zda jde o jeho přípravu či závěrečné vyhodnocování. Proto předkládám následující výčet jednotlivých fází výslechu, který je založen na praktických zkušenostech

a také na zákonných požadavcích pro jednotlivé procesní úkony jako je výslech či podání vysvětlení. Dle mého názoru lze rozlišit tyto fáze výslechu:

1. počáteční dialog (vzájemné představení se, navázání komunikace, rozhovor nepojící se přímo k předmětu výslechu, ale sloužící k získání důvěry vyslychaného, dále představení průběhu procesního úkonu vyslychajícím a na to navazující otázky vyslychaného),
2. monolog vyslychajícího před započítím výslechu (poučení vyslychaného před započítím výslechu, vymezení předmětu výslechu),
3. dialog po započítí protokolace výslechu (uvedení osobních údajů vyslychaného, kontaktních údajů, odpověď na otázku, zda bude ve věci vypovídat, případně zda dává souhlas s trestním stíháním konkrétní osoby, zda se připojuje k trestnímu řízení jako poškozený, zda požaduje zaslání opisu Usnesení podle § 160 odst. 1 tr. řádu, zda se cítí zdrav a schopen výslechu),
4. monolog vyslychaného (stěžejní část výslechu, kdy se vyslychaný vyjadřuje k předmětu výslechu a dalším relevantním skutečnostem),
5. dialog mezi vyslychajícím a vyslychaným (vždy bezprostředně navazuje na monolog vyslychaného, vyslychající klade vyslychanému doplňující otázky k předmětu výslechu, reaguje na skutečnosti uvedené v rámci monologu vyslychaného, rovněž otázky směřuje k odstranění případných rozporů výpovědi s doposud zjištěnými skutečnostmi),
6. monolog vyslychajícího po ukončení výslechu (závěrečné čtení protokolu, instruktáž k podpisu, případné poučení o dalším průběhu trestního řízení),
7. závěrečný dialog (fakultativní fáze, většinou dotazy ze strany vyslychaného na další průběh trestního řízení, na význam jeho výpovědi, zda bude muset svědčit u soudu apod.).

Výše jsem nastínil výčet možných fází výslechu s přihlédnutím ke zkušenostem z praxe. Je jasné, že se tyto fáze do značné míry prolínají, a ne všechny musí vždy nastat, výslech totiž nelze brát jako plně standardizovaný úkon, ale jako vzájemnou interakci dvou osob, kdy v případě výslechu osoby prověřované nebo obviněného jsou navíc jejich zájmy zpravidla protichůdné. Právě z toho důvodu je třeba výslech vést tak, aby byl těmito skutečnostmi co nejméně ovlivněn a aby směřoval ke zjišťování objektivní pravdy prostřednictvím znovuoobnovování paměťové stopy u vyslychané osoby.

Metod výslechu je celá řada. Obecně lze konstatovat, že v České republice není dána žádná standardizovaná metoda výslechu, ale naopak se vychází z poznatků z oblasti kriminalistické taktiky a ke každému výslechu se přistupuje do určité míry individuálně. V zahraničí však může být situace jiná. Na tomto místě lze zmínit především dvě metody, které jsou hojně užívané v rámci anglo-americké právní kultury.

Například ve Spojených státech amerických je hojně užívaná technika výslechu označovaná jako *Reid Technique*. Tato technika se skládá ze tří hlavních komponent – analýza faktů, samostatná výpověď vyslychaného a doplňující otázky vyslychajícího.¹⁶ Pro samostatný výslech je pak stanoven standardizovaný postup obsahující devět kroků,

¹⁶ ORLANDO, J. *Interrogation Techniques*. Connecticut General Assembly: Office of Legislative Research – Research Report, 2014. 9 s. Dostupné z: <https://www.cga.ct.gov/2014/rpt/pdf/2014-R-0071.pdf>.

kterých by se měl vyslyšající držet. Jedná se o tyto body: *pozitivní konfrontace, rozvoj tématu, zvládnání zapírání, překonávání námitek, získání a udržení pozornosti podezřelého, zvládnání pasivní nálady podezřelého, předložení alternativních otázek, ústní vyprávění podezřelého o různých detailech trestného činu, převedení ústní formy výpovědi do písemné podoby*. Pro tuto metodu je velmi důležité průběžné vyhodnocování pravdivosti výpovědi a adekvátní tomu adekvátní reakce vyslyšajícího. V Anglii je naopak užívána metoda označovaná jako *PEACE*, kdy se jedná o zkratku počátečních písmen jednotlivých komponent této metody – *Preparation and Planning* (příprava a plánování), *Engage and Explain* (vymezení předmětu výslechu), *Account* (samotná výpověď), *Closure and Evaluate* (závěr a vyhodnocení).¹⁷ Bez zajímavosti není ani metoda označovaná jako *Kinesic Interview*. Tato metoda je naopak založena na analýze chování vyslyšané osoby v průběhu jejího výslechu.¹⁸

Z uvedeného je zřejmé, že přístupů k pojetí výslechu je celá řada, jeho podstata však zůstává zachována. Vždy je jeho cílem zjistit skutečnosti relevantní pro šetřenou trestní věc, případně další informace, které zprostředkovaně napomohou ve zjištění těchto skutečností. Zároveň je také výslech zcela individuální záležitostí a ovlivňuje jej široká paleta různých faktorů. Velmi podstatný je například faktor osobnosti vyslyšaného i vyslyšajícího a případně také jejich zkušenosti, ať již na jedné straně jde o zkušenost v jednání s různými orgány činnými v trestním řízení a na straně druhé naopak o skutečnost v jednání s osobami zainteresovanými na trestním řízení, ať již jde o osoby prověřované, poškozené či například svědky. Jak jsem již uváděl a jak vyplývá z uvedeného v předchozí větě, výslech je vždy především o interakci dvou (případně i více) osob. Obecně se sice má za to, že v rámci výslechu je stěžejní především fáze monologu vyslyšaného, je třeba si zároveň uvědomit, že i ten je výsledkem právě oné vzájemné interakce mezi vyslyšaným a vyslyšajícím a je na něj téměř vždy třeba reagovat doplňujícími otázkami v rámci přesunu do fáze dialogu. Nyní se zaměřím na specifika dialogické fáze výslechu v kontextu různého postavení vyslyšaných osob.

Specifika výslechu poškozeného

Výslech poškozeného nezřídka bude jedním z prvních úkonů v rámci prověřování. Tím vzrůstá i jeho důležitost, neboť nezřídka byl poškozený osobně přítomen při spáchání trestného činu, a proto může disponovat zcela nenahraditelnými informacemi o okolnostech jeho spáchání a případně i o pachateli. Při výslechu poškozeného je zároveň vždy třeba klást důraz na to, aby nedošlo k dalšímu prohlubování jeho újmy, tedy k jevu označovanému jako tzv. sekundární viktimizace.¹⁹ V tomto ohledu je také třeba vždy posoudit, zda se jedná o oběť ve smyslu zákona o obětech, a pokud ano, je třeba vyslyšaného v souladu s tímto zákonem poučit a je také třeba tento jeho status zohlednit

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ K tomu srov. např. *GIROD, R. J. Profiling criminal mind. Behavioral science and criminal investigative analysis. Lincoln: iUniverse, Inc., 2004. S. 92.*

¹⁹ K tomuto pojmu blíže srov. např. *ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2013. S. 102.*

i při samotném provádění výslechu, kdy v tomto ohledu je podstatné především to, že by měl být výslech proveden zásadně tak, aby se již nemusel opakovat.²⁰

Při výslechu poškozeného je třeba počítat s tím, že bylo určitým způsobem zasaženo do jeho života a že mu takto vzniklá situace zcela jistě není příjemná, proto může být takováto osoba emočně nestabilní. Setkat se také můžeme s určitým despektem k policejnímu orgánu, a to obzvláště u těch poškozených, kteří se již dříve stali obětí trestného činu, u nějž nebyl zjištěn pachatel. Proto je třeba již od počátečních fází výslechu navázat s vyslychaným – poškozeným určitý vztah, kdy by měl mít poškozený pocit, že se mu někdo snaží pomoci.

Pokud jde o obecné zásady jednání s obětí, lze se v tomto ohledu inspirovat například Čírtkovou. Ta uvádí tyto obecné zásady: informace, bezpečí, důvěra, empatie.²¹ Všechny zde uvedené zásady lze promítnout i do provádění výslechu, a to obzvláště pokud jej budeme pojímat právě jako dialog. V předchozí části jsem uváděl sedm fází výslechu, se kterými se dle mého názoru můžeme v praxi setkat. Zásada poskytování informací oběti se vztahuje především k první a druhé fázi. Pocit bezpečí a důvěry by měl být budován od počáteční fáze výslechu, tedy od počátečního dialogu. Empatie vyslychajícího k vyslychanému by pak měla prostupovat celý tento úkon.

Na výše uvedené lze navázat při úvaze nad tím, jak překonávat možné komplikace v průběhu výslechu poškozeného, případně oběti. Jak jsem již uvedl, takováto osoba byla vždy více či méně spáchaným trestným činem osobně zasažena, což je třeba respektovat a zároveň brát v potaz při provádění výslechu. V některých situacích je vhodné umožnit poškozenému projevit své pocity ze spáchaného trestného činu, byť se může stát, že se v danou chvíli nebude vyjadřovat přímo k předmětu výslechu. Pro poškozeného však může být důležitý pocit, že vyslychající jeho situaci rozumí a nezahlčuje ji nebo se ji nesnaží popřít, byť jeho subjektivní pocity mohou být samozřejmě jiné. V tuto chvíli ale musí převládnout profesionalita. Při pojetí výslechu jako dialogu je však zároveň třeba pamatovat na to, že je to právě vyslychající, kdo výslech řídí, a proto jej může určitým způsobem usměrňovat. Při výslechu poškozeného by měl projevit svoji trpělivost a přílišné odbíhání od tématu by měl korigovat vhodným způsobem, například tím, že zdůrazní význam výpovědi poškozeného a potřebu jeho informací k předmětu výslechu. Vyjadřování vyslychajícího by rovněž mělo respektovat specifické postavení vyslychaného, proto je na místě pečlivě vážit užití některých výrazů, a naopak některé neužívat vůbec. V praxi může například způsobovat určité problémy otázka „Proč?“, byť je zamýšlena zcela neutrálně. Poškozený však může takovou otázku vnímat jako kritickou ve vztahu k jeho osobě a může pro něj implikovat podíl jeho zavinění na trestném činu. Někdy může být vhodnější výrazů jako „jak se stalo, že ...“ nebo „jak si vysvětlujete to, že ...“.

20 V praxi je však obtížné tento požadavek naplnit, a to obzvláště u méně závažné kriminality. Praxe je taková, že poškozený být zpravidla ještě na místě činu tzv. „vytěžen“, kdy jsou od něj získány důležité operativní informace o pachateli, které případně umožní jeho pronásledování po tzv. horké stopě. Následně je pak předvolán policejním orgánem k podání vysvětlení, o němž je v souladu s ustanovením § 158 odst. 6 tr. řádu sepsán úřední záznam. Následně pak může být ještě předvolán k soudu v procesním postavení svědka. Vždy však záleží na konkrétní situaci, v odůvodněných případech může být za dodržení zákonných požadavků poškozený vyslechnut v procesním postavení svědka již v přípravném řízení.

21 ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie. Op. cit., s. 136-137.

Při výslechu poškozeného nebo oběti je také třeba dát si pozor na to, kdy ještě ponechat vyslýchanému prostor pro jeho vyjádření a jeho úvahy a kdy naopak začít pokládat otázky. Jsem toho názoru, že vyslýchaný by měl dostat co největší prostor k jeho vyjádření, byť může částečně odbíhat od tématu nebo může - z pohledu vyslyšajícího - ulpívat na nepodstatných detailech. Mnohokrát však kriminalistická praxe dokázala, že často to mohou být právě tyto na první pohled nepodstatné detaily, které ve výsledku napomohou k odhalení pachatele. Také je třeba si uvědomit, že otázku je možno položit v průběhu výslechu téměř kdykoli, proto si ji může vyslyšající tzv. „schovat na později“. Naopak pokud dojde k necitlivému přerušení výkladu vyslyšchaného otázkou, která nebyla kruciólní a která mohla být položena později bez ztráty jejího významu, jen těžko dojde k navázání monologu vyslyšchaného, naopak se často stává, že po položení první otázky přestane vyslyšchaný vypovídat sám a očekává položení dalších otázek. Uvedené však v zásadě platí pro výslechy osob ve všech možných procesních postaveních.

Otázky je třeba poškozenému, resp. oběti klást tak, aby nebylo zbytečně prohlubováno trauma způsobené trestným činem. Zároveň je třeba otázky klást tak, aby logicky směřovaly k cíli výslechu a aby nekopírovaly to, co již bylo řečeno v rámci monologu vyslyšchaného. Pokud by otázky směřovaly k tomu, co již bylo řečeno, mohl by to poškozený vnímat tak, že mu vyslyšající v průběhu výslechu nevěnoval dostatečnou pozornost.

Výslech poškozeného je v mnohých ohledech značně specifický a účelem předkládaného článku není poskytnout vyčerpávající výklad k taktice jeho provádění. Naopak jsem se pokusil zaměřit svoji pozornost především na specifika dialogu mezi vyslyšajícím a vyslyšchaným v postavení poškozeného nebo oběti, neboť výslech musíme v prvé řadě vnímat jako komunikační proces. Vyslyšající by tak měl od počátku na vyslyšchaného působit pozitivně, měl by jej přesvědčit o významu jeho výpovědi, a především by mu měl dát dostatečný prostor pro vyjádření vlastního vnímání událostí spojených se spácháním trestného činu, a to i za cenu toho, že výpověď nemusí být zcela koherentní a může se lehce odchylovat od předmětu výslechu. Na tuto výpověď je pak třeba reagovat dalšími vhodně položenými otázkami.

Specifika výslechu svědka²²

V rámci specifík výslechu svědka lze v mnohém odkázat na výše uvedené výklady vztahující se k výslechu poškozeného a oběti. V případě výslechu svědka je však třeba uvažovat jiné možné problematické body v průběhu výslechu. Především jde o rozpoznání pravdivosti výpovědi a dále o znovuoobnovení paměťové stopy, tedy zjednodušeně o „oživení“ vzpomínek na kriminalisticky relevantní události.

Svědek je především osobou, která vlastními smysly nebo zprostředkovaně vnímala nějakou kriminalisticky relevantní událost, o které je následně schopna poskytnout svědectví. To, jakým způsobem byla událost vnímána a jak dobře ji dokáže svědek

22 Za svědka bude v této části textu považován svědek v tzv. materiálním smyslu, viz dále uvedená definice, nikoli svědek ve smyslu trestního řádu. Při výkladu tohoto pojmu tak bude uplatňováno především kriminalistické hledisko. Za svědka je tak v tomhle ohledu považována i osoba podávající vysvětlení, o němž je v souladu s § 158 odst. 6 tr. řádu sepsán úřední záznam.

opětovně reprodukovat je ovlivněno mnohými faktory. Tyto faktory lze nejobecněji rozdělit do dvou skupin, a to na objektivní a subjektivní. Mezi objektivní řadíme ty faktory, které ovlivňují vnímání události a tím i následnou výpověď, ale nejsou závislé na konkrétní osobě. Zde půjde například o světelné podmínky v době relevantní události. Naopak subjektivní faktory jsou takové, které se přímo váží na schopnosti a osobnost svědka. Zde půjde například o vyjadřovací schopnosti, kdy záleží na tom, jak dokáže svědek formulovat to, co ve skutečnosti vnímal, a dále pak například o kvalitu jeho zraku apod.

V rámci dialogu mezi vyslyšajícím a vyslychaným svědkem je třeba především reagovat na skutečnosti, které svědek uvedl v rámci svého monologu. Tyto skutečnosti by měl vyslyšající průběžně analyzovat, aby odhalil, zda se odchylují od doposud zjištěných skutečností, a pokud ano, v jakém směru. Pak lze položením vhodných otázek tyto pochybnosti odstranit, případně lze také předběžně posoudit, zda svědek vypovídá pravdivě či nikoli.

Ve vztahu k posuzování pravdivosti výpovědi svědka je rovněž třeba si uvědomit, že mohou nastat situace, a to nikterak vzácně, kdy je pachatel v počátečních fázích prověřování vyslychán právě jako svědek, tedy jako osoba, která může disponovat informacemi o kriminalisticky relevantní události. V takových případech je často pojata podezření vůči takové osobě právě až v návaznosti na skutečnosti jí uvedené v průběhu výslechu, kdy tato osoba byla vyslychána jako možný svědek. Nelze totiž pominout fakt, že jako svědci, zejména při podání vysvětlení v rámci počátků prověřování, vystupují i osoby pohybující se v zájmovém prostředí. To lze uvést na příkladu, kdy bude prověřována majetková trestná činnost, která bude vyhodnocena jako sekundární drogová kriminalita, půjde tedy např. o krádeže drobného zboží z obchodů za účelem jejich dalšího prodeje a následného nákupu omamných nebo psychotropních látek. V takové situaci pak budou vyslychány právě i osoby ze subkultury uživatelů drog, kdy v průběhu jejich výslechu nemusí být ještě zcela zřejmé, zda se skutečně jedná o svědka nebo o možného pachatele.

Z výše uvedeného důvodu je tak třeba výpověď průběžně analyzovat a na případné nesrovnalosti reagovat adekvátními otázkami. Je vhodné rovněž položit i další „doplňující“ otázky, u nichž bude snadnoověřitelná pravdivost odpovědi, je tedy možné se ptát na skutečnosti, které jsou nám například známy ze zajištěného kamerového záznamu apod. Další otázkou je, jak vhodně reagovat na zjištění, že svědek nevyovídá pravdu. Zde je třeba brát v úvahu především jeho procesní postavení a formu, jakou výslech probíhá, tedy zejména zda jde o podání vysvětlení, o němž je sepisován úřední záznam, nebo zda se jedná o výslech svědka ve smyslu trestního řádu, o němž je sepisován protokol, který má důkazní hodnotu. Jsem toho názoru, že při podání vysvětlení je možné na lživé odpovědi reagovat tak, že budou vyvráceny a vyslychanému budou předkládány další skutečnosti, na které bude nucen reagovat, čímž bude opět potvrzena pravdivost či nepravdivost jeho výpovědi. Pokud je osoba vyslychána na protokol o výslechu svědka, je na místě zvážit, zda tuto osobu „nenechat při jejich lžích“ a následně zvážit i zahájení úkonů trestního řízení ve věci podezření ze spáchání přečinu křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek ve smyslu § 346 odst. 2 tr. Zákonníku.²³ Pokud bude totiž potvrzena nepravdivost takovéto výpovědi, bude stejně nutné osobu vyslechnout v jiném procesním postavení.

23 Zákonník č. 40/2009 Sb., trestní zákonník, dále jen „tr. zákonník“ nebo „TrZ“.

V průběhu výslechu svědka nemusí být překonávána pouze jeho nepravdivá výpověď, ale mnohem častěji se setkáme se situacemi, kdy si vyslýchaná osoba nedokáže přesně vybavit skutečnosti důležité pro šetřenou věc, což bude zřejmé především z monologické fáze výslechu. V takovém případě je třeba na nastalou situaci reagovat pokládáním vhodných otázek, tedy přechodem do dialogické fáze výslechu. Je však třeba se vyvarovat sugestivním otázkám, kdy může vyslychající i nevědomky konstruovat otázky tak, že v sobě obsahují odpověď, kterou chce slyšet nebo která vyplývá z dalších doposud zjištěných skutečností.²⁴ Některé osoby jsou také k sugestibilitě náchylnější, zejména pak skupiny dětí a seniorů. U takových osob s tím však může vyslychající předem počítat a proto se může důkladněji připravit a může konstruovat své otázky tak, aby bylo riziko sugescce zcela minimální.

Jak lze však účinně napomoci vyslychanému k překonání zdánlivě zapomenutého, případně jeho chybných vzpomínek nebo subjektivních nedostatků reprodukce? V praxi jde zejména o případy, kdy osoba vypovídat a chce a dokonce chce vypovídat pravdivě, ale není schopna si na některé relevantní skutečnosti vzpomenout, a to z různých důvodů, nejčastěji však z důvodu větší časové prodlevy mezi vnímáním kriminalisticky relevantní události a následným výslechem. Vyslychanému je třeba napomoci tak, aby zároveň nedošlo k jeho ovlivnění vyslychajícím, což vnímám jako nevíce problematický bod. Otázkou je, zda lze v takové situaci vyslychanému předložit fotodokumentaci z místa činu. Přikláním se k názoru, že takovýmto postupem by mohlo dojít k jeho ovlivnění a tím i znehodnocení jeho výpovědi, vždy však záleží na konkrétní situaci a na tom, na jaké skutečnosti si vyslychaný vzpomíná a jaké naopak zapomněl. Pokud vyslychaný například připouští, že byl na místě činu a dokáže toto místo popsat, avšak si nedokáže vzpomenout na další detaily, považuji za vhodný postup, kdy bude proveden výslech této osoby tzv. v terénu, tedy na místě, které označil jako místo činu. To mu může napomoci v překonání zdánlivě zapomenutého, avšak nepůjde o takovou sugesci jako v případě předložení fotodokumentace z místa činu, která může obsahovat mnohé další detaily, např. jaké bylo počasí a viditelnost, jaké osoby a věci se na místě nacházely apod.

Další možné postupy překonání zdánlivě zapomenutého předkládá například Konrád. Ten zdůrazňuje, že by se na vyslychaného nemělo spěchat a žádat ho, aby hovořil pouze k předmětné věci, pokud zcela evidentně neodbočuje od daného tématu. V situacích, kdy si vyslychaný například nemůže vzpomenout na den nebo čas doporučuje, aby vyslychaný začal se dnem, se kterým je spojena nějaká příjemná nebo nepříjemná událost, na kterou si dobře vzpomíná.²⁵ Dále pak Konrád velmi výstižně uvádí, že „*Pomoc musí být nenásilná, nesugestivní, pro vyslychaného téměř nepostřehnutelná, aby vyslychaný sám přišel na to, že ve své výpovědi udělal chybu a jakou.*“²⁶

24 K problematice sugescce a sugestibility v souvislosti s výslechem srov. např. MATIÁŠEK, J., BÁRTA, B., SOUKUP, J. *Výslech a psychologie*. Praha: Orbis, 1966. S. 112 a násl.

25 KONRÁD, Z., PORADA, V. STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Op. cit., s. 64.

26 Tamtéž.

Specifika výslechu podezřelého a obviněného

I v případě výslechu podezřelého či obviněného lze aplikovat mnohé postupy, které byly uvedeny již výše. Zároveň se však taktika výslechu podezřelého nebo obviněného v některých podstatných bodech výrazně odlišuje. Především je třeba od počátku vycházet z toho, že zájmy vyslychaného se budou výrazně lišit od zájmů vyslychajícího. Vyslychaný se bude snažit se vyhnout trestnímu stíhání nebo se bude snažit zbavit své trestní odpovědnosti, a to nezdědka tím způsobem, že bude v průběhu výslechu uvádět vědomě nepravdivé skutečnosti, což bude mít za cíl odsunutí podezření od jeho osoby nebo navedení policejního orgánu, či jiného orgánu činného v trestním řízení, na tzv. falešnou stopu, čímž může získat čas, a to až už k promyšlení svého dalšího postupu při výpovědích nebo k ukrytí se, útěku či ke zničení možných stop nebo ovlivnění případných svědků.

Výhodou pro vyslychajícího je, že nepravdivost výpovědi lze do určité míry naopak předpokládat. I v případech, kdy osoba ve věci vypovídá a její výpověď není evidentně vyfabulovaná, lze předpokládat určité zkreslení, kdy se bude snažit prověřovaný nebo obviněný vylíčit situaci tak, aby pro něj vyzněla příznivěji, byť bude vypovídat v zásadě pravdivě. K překonání lživé výpovědi lze užít různé postupy. Podstatné je především včasné odhalení lži, kdy je zároveň třeba, aby se vyslychající zamyslel i nad motivací takto vypovídající osoby. Jednou z možných taktik postupu po odhalení lživé výpovědi je stimulace kladných vlastností vyslychaného, s tím může být spojeno i objasnění jeho situace v rámci probíhajícího trestního řízení, kdy mu může být vysvětleno, že spolupráce s policejním orgánem pro něj může být ve výsledku i výhodná a může být vzata v potaz při úvahách soudce nad druhem a výší trestu, který bude takové osobě v případě jejího odsouzení uložen. Pokud není stimulování kladných vlastností vyslychaného v daném případě účelné, avšak tento je v určitém emočním napětí, lze i toho využít správnou „motivací“ k překonání lživé výpovědi.

Pokud se však jedná o osobu s určitou kriminální minulostí, která má značné zkušenosti v jednání s orgány činnými v trestním řízení, lze předpokládat, že prostřednictvím obou výše uvedených postupů nebude dosaženo kýženého výsledku. V takovém okamžiku pak nezbyvá nic jiného, než využít právě vnitřní rozpory ve výpovědi prověřovaného či obviněného, a to tak, že budou jím tvrzené skutečnosti vyslychaným vyvraceny a budou předkládány jiné důkazy.²⁷ Zde je však riziko, že dojde k určité rezignaci vyslychaného, který pochopí, že se dostal v důsledku svých lží do bezvýchodné situace, a z toho důvodu se odmítne k věci dále vyjadřovat.

Jak bylo naznačeno, za určitých okolností lze vyslychanému prověřovanému nebo obviněnému předkládat některé důkazy, které jsou v logickém rozporu s jím poskytnutou výpovědí. Tento postup může být velmi užitečný, zároveň je zde však také riziko, že pokud budou důkazy předloženy v nevhodný moment nebo nevhodným způsobem, přijde policejní orgán o svoji taktickou výhodu v nastalé situaci. Předkládání důkazů by nikdy nemělo být předčasné, aby tak nedošlo ke zbytečnému vyjádření informací, kterými policejní orgán disponuje a které pro něj představují výhodu ve vztahu mezi

27 KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Op. cit., s. 65.*

ním a pachatelem. Jsem toho názoru, že by takovýto postup měl být uplatněn až po zahájení trestního stíhání při výslechu osoby v procesním postavení obviněného, neboť v takovém případě se o výslechu obviněného sepisuje protokol, který má důkazní hodnotu. Při předkládání důkazů obviněnému v průběhu výslechu by měl být dodržen především následující postup:

- překládaný jsou nejprve méně závažné důkazy, až následně pak případně ty závažnější,
- předkládané důkazy by měly být vybírány tak, aby logicky navazovaly na skutečnosti, které vyslýchaný uvedl (např. když obviněný uvádí, že na místě činu nebyl, lze mu v logické návaznosti na to předložit fotografii, která jej na místě činu zachycuje),
- nemělo by docházet k předkládání dalších důkazů, jejichž předložení není v dané situaci nutné.

Pokud bude docházet k překonávání lživé výpovědi vyslýchaného, půjde již vždy o dialog mezi ním a vyslychajícím. Proto je důležité si nastavit tento vzájemný vztah již od počátku výslechu, vyslýchaný by měl vyslychajícího respektovat, přičemž vyslychající by se měl zároveň o tento respekt zasloužit. Důležitý je také styl jednání s vyslychaným. Lze logicky dovozovat, že toto jednání s vyslychaným se bude v případě osoby prověřované nebo obviněné výrazně odlišovat od jednání s poškozeným či svědkem. Vždy je však třeba respektovat určitou míru důstojnosti vyslychaného, tedy jednání vyslychajícího by nemělo být hrubé či urážlivé, ale pouze takové, které vzbuzuje respekt a zároveň nepřekračuje hranice slušného jednání. Vyslychající by měl být stručný, věcný, neměl by se nechat ovlivnit svými subjektivními pocity nebo postoji, měl by prokázat nadhled nad věcí a také to, že je to právě on, kdo určuje pravidla výslechu a je pánem dané situace. Důležitou zbraní vyslychajícího při výslechu lživě vypovídajícího prověřovaného nebo obviněného jsou logické operace postupy a taktéž i reflexní úvahy.

Závěr

Výslech je jednou ze zásadních kriminalistických metod a je zároveň i nepostradatelným důkazním prostředkem v rámci dokazování v trestním řízení. S ohledem na význam tohoto úkonu musí být kladen důraz na kvalitu jeho provedení, což se projevuje zejména ve stanovení taktiky pro tento úkon.

Výslech nelze pojímat jako pouhý jednotlivý institut, naopak je třeba rozeznávat několik jeho fází, které ve svém souhrnu tvoří koherentní celek, který lze označovat jako výslech. V předkládaném článku jsem se zaměřil na vymezení těchto fází výslechu, kdy jsem předestřel vlastní, inovativní náhled na tuto problematiku. Na to jsem pak navázal v další části, kdy jsem se věnoval především specifickým dialogické fáze výslechu. Tuto pasáž textu jsem diverzifikoval jednotlivé podkapitoly s ohledem na různé možnosti procesního postavení vyslychaného.

Věnoval jsem se jak specifickým výslechu poškozeného, případně oběti, dále pak svědka a v závěru též prověřovaného či obviněného. Lze konstatovat, že v případě výslechu

všech těchto osob v různém procesním postavení lze nalézt určité styčné doby, kde bude taktika jejich výsledku stejná. Zároveň je však třeba také reagovat na jejich výrazná specifika, která se projevují především v motivaci těchto osob při podávání výpovědi před některým z orgánů činných v trestním řízení. Nastínil jsem taktiku překonávání možných problematických situací v průběhu výsledku, a to právě především prostřednictvím dialogu mezi vyslychaným a vyslychajícím.

Text je koncipován tak, aby mohl být přínosem pro všechny působící v rámci různých orgánů činných v trestním řízení, kdy se snažím nastínit možné problematické situace a zároveň předestřít jejich řešení. Text má zároveň i podnítit případnou diskuzi nad postupy při výsledku osob v různém procesním postavení.

Literatura

ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2013. 445 s.

GIROD, R. J. *Profiling criminal mind. Behavioral science and criminal investigative analysis*. Lincoln: iUniverse, Inc., 2004. 266 s.

GORDON, N. J., FLEISHER, W. L. *Effective interviewing and interrogation techniques*. London: Academic Press Elsevier, 2019. 389 s.

CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. 532 s.

KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2021. 417 s.

MATIÁŠEK, J., BÁRTA, B., SOUKUP, J. *Výslech a psychologie*. Praha: Orbis, 1966. 214 s.

ORLANDO, J. *Interrogation Techniques*. Connecticut General Assembly: Office of Legislative Research – Research Report, 2014. 9 s. Dostupné z: <https://www.cga.ct.gov/2014/rpt/pdf/2014-R-0071.pdf>.

ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Bratislava: IURA EDITION, 2001. 326 s.

TEXL, D. Vedení výsledku osob hospitalizovaných ve zdravotnickém zařízení. In Eduard Bruna, Jiří Straus (eds.). *Trestněprávní a kriminalistické aspekty dokazování 2021*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. S. 303-312.

Tento článek vznikl v rámci Projektu specifického výzkumu na vysoké škole nazvaného „Využití specifických kriminalistických metod při dokazování v trestním řízení“, kód projektu MUNI/A/1375/2022.